

Posudek oponenta disertační práce

Vladěna Pavlíková Mariánská úcta v zrcadle olomoucké nástěnné malby pozdního středověku

Jak v úvodu autorka práce poznamenává, navazuje ve své disertační práci zejména pak na starší studie Ivo Hlobila, jejichž poznatky se snaží rozšířit na podkladě studia pramenů (zejména kšaftů) a ikonografie děl. Autorka se detailně zaměřila především na mariánská bratrstva v Olomouci, vzniklá v době episkopátu Stanislava Thurza.

Práce je logicky rozčleněna do pěti kapitol. V úvodu postrádám hlubší rozbor dosavadního stavu bádání. V úvodu autorka práce stručně nastiňuje téma práce a metodologická východiska. Druhá kapitola – Olomouc na přelomu staletí věnovaná historii města, má sice kompilativní charakter, ale je důležitá pro pochopení výkladu v kapitolách následných. Musím však konstatovat, že jí považuji za nejslabší z celé práce, a to vzhledem k absenci recentní literatury (viz poznámky). Třetí kapitola pojednává obecně o Mariánské zbožnosti a vývoji růžence. Také tato kapitola má přehledný charakter a i zde se autorka nevyvarovala některých zjednodušení a také opomněla uvést recentní literaturu (viz poznámky).

Za nejpřínosnější z celé práce považuji čtvrtou a pátou kapitolu. V. Pavlíková v obou kapitolách prokázala výbornou schopnost práce s prameny a také znalost ikonografie. Velice zde oceňuje kontextuální interpretace, avšak postrádám trochu hlubší výtvarný rozbor nástěnných maleb. Názvy obou kapitol však považují tak trochu za zavádějící, neboť se zabývá pouze nástěnnými malbami v těchto objektech.

Ve čtvrté kapitole se autorka práce zaměřila na nástěnnou výzdobu v kapli sv. Jana Křtitele, která se nachází při severním rameni ambitu u kostela sv. Václava v Olomouci. Autorka se zaměřila nejprve na důvody postavení a stavební dějiny kaple a na výzdobu jejího interiéru, a to v konfrontaci názorů historiků a historiků umění, kteří se kaplí zabývali. Znovu prověřila prameny vztahující se k objektu. Následuje (s. 45) tak trochu nelogický přehled literatury k nástěnným malbám. Detailní pozornost soustředila autorka práce na nástěnné malby v kapli. Oceňuji velice podrobný a odborně kvalifikovaný uměleckohistorický popis maleb a uměleckohistorickou analýzu maleb, včetně ikonografie. Podala přesvědčivé argumenty, že objednavatelem maleb je Václav z Moštěnic. V závěru této kapitoly se zabývá hypotézou o existenci knihovny v prostorách dnešní kaple sv. Jana Křtitele.

Pátá kapitola pojednává o nástěnné výzdobě (respektive o tzv. Růžencovém obraze) kostela Neposkvrněného početí Panny Marie. Podobně jako v předchozí kapitole nejprve stručně zmiňuje historický kontext vzniku stavby a pak se věnuje přehledu dosavadní literatury. Velice podrobně pak analyzuje tzv. Růžencový obraz. S její interpretací, doprovázenou kritickým vyrovnáním se s dosavadní literaturou, lze až na některé detaily souhlasit. Jsem přesvědčen, stejně jakou Vladěna Pavlíková, že zobrazená Panna Maria je

Assumpta, nikoliv Immaculata nebo Panna Maria Ochraniitelka. Avšak nemyslím si, že u Panny Marie došlo obměně hvězd na koruně za lilie. Podobně jako v předcházející kapitole oceňuji schopnost autorky o kontextuální výklad.

Poznámky:

s. 10 – v úvodu této kapitoly postrádám odkazy na práce věnované dějinám Olomouce a také odkazy na recentní studie o sv. Janu Kapistránovi (např. Jan Chlíbač: Bernardinské slunce nad českými zeměmi, 2016).

s. 12 – těžko můžeme Kapistrána považovat „zapřísáhlého antisemitu“, protože jde spíše o anti-judaismus

s. 13 – lépe než „husitské panstvo“ panstvo hlásící se k utrakvismu

s. 14 – postrádám odkazy na studie věnované Matyášovi Korvínovi, zejména maďarskou a německou (rakouskou) – např. A. Rosenauer: Matthias Corvinus and the Hungarian Renaissance, 1983

s. 15 - postrádám zmínku o Bohuslavu Hasištejnském z Lobkovic, který byl zvolen kapitulou olomouckým biskupem, ale právě kvůli formálnímu jmenování Giovanni Borgii olomouckým biskupem z pozice papežské provize, na stolec nikdy neusedl (viz Kyzourová Ivana: Básník a král. Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic v zrcadle jagellonské doby, 2007)

Stejně tak postrádám odkaz na recentní práci Petra Hlaváčka o Heirichovi Institoris (Heinrich Institoris (d. 1505): The Papal Inquisition versus the Bohemian Reformation.... 2018, ale zejména!!!!Kreuz Petr: Heinrich Kramer/Institoris a české země. Se zvláštním zřetelem k Institorisovu působení v Olomouci v letech 1499-1505, 2018.....

s. 22 – k františkánům konvertujícím k luterské konfesi lépe citovat recentní studie Petra Hlaváčka než nepříliš podařenou práci Luteráni v českých zemích v proměnách staletí, 2009

s. 27 – zde opět postrádám odkazy na bohatou literaturu věnovanou náboženskému životu v pozdním středověku, citovat pouze Beltingovu práci považuji za nedostatečné. V celé práci postrádám například odkazy na Marienlexikon!!!, což je základní dílo věnované mariologii.

s. 29 – postrádám odkaz na recentní studii Podlahovu o Neposkvrněném početí...

s. 31- jednolisty, nikoliv „jednotisky“. Jednolistům je věnována bohatá literatura německá a rakouská

- je velmi zjednodušující napsat, že typo Imago Pietatis pochází z italského františkánského prostředí, ten je přeci starší (viz studie Panofského či Dobrzenieckého)

s. 32 – Postrádám odkaz na katalog výstavy v pražské NG: Albrecht Dürer – Růžencová slavnost 1506, 2006, kde jsou i kapitoly věnované vývoji růžencové zbožnosti

s. 50 – za strašně zjednodušující (a bez vysvětlení) považuji autorčino tvrzení: že inkarnace Krista má velmi blízko k transsubstanciaci???

s. 56 – citovat bakalářskou práci z Pardubic a diplomní práci z Brna ke kultu sv. Kristýna a ke kultu sv. Pěti bratří považuji za nedostatečné. Téměř povinné je citovat příslušné pasáže z publikace Bohemia sancta.

Předložená práce splňuje nároky kladené na práci doktorskou. Jádro práce spočívá na dvou kapitolách (4. a 5) věnovaných výzdobě kaple sv. Jana Křtitele v Olomouci a nástěnné malbě s Pannou Marií růžencovou (Assumptou) v klášterním kostele Neposkvrněného početí. V nich autorka přináší některé nové informace a interpretace. Musím ovšem vyslovit i kritické slovo. Úvodní tři kapitoly považuji tak trochu za nadbytečné, neboť nepřináší nic nového a jsou kompilací literatury, bohužel navíc značně selektivní. Jsem přesvědčen, že kdyby autorka práce odevzdala pouze dvě poslední kapitoly a synteticky je propojila s kapitolami úvodními, tak by to práci prospělo.

Protože výše uvedené připomínky nejsou závažné, předloženou disertační práci doporučuji k obhájení.

Dne 10. srpna 2019

prof. PhDr. Ing. Jan Royt, PhD., DSc.